

O. DOMINIK WIDER OCD

NAJSTARSZE RĘKOPISY PRZEKŁADÓW DZIEŁ ŚW. JANA OD KRZYŻA NA JĘZYK POLSKI

Na pełne wydanie przekładu pism św. Jana od Krzyża na język polski trzeba było czekać prawie do połowy XX wieku. Takiego tłumaczenia bowiem dokonał dopiero o. Bernard Smyrak OCD w latach 1939—1949 w oparciu o krytyczne wydanie dzieł Świętego przygotowane przez o. Sylweriusza. Z tej racji nasuwa się pytanie, czy nie było wcześniej prób tłumaczenia pism św. Jana od Krzyża. Okazuje się, że takie próby były, a nawet poszczególne dzieła świętego mistyka hiszpańskiego ukazywały się drukiem od połowy XIX wieku¹.

Zagadnieniem rękopiśmiennych przekładów dzieł św. Jana od Krzyża zajęła się jeszcze przed wojną Stefania Ciesielska-Borkowska, w znanym dziele o mistycyzmie hiszpańskim w Polsce². Wcześniej, bo w r. 1927, o. Jan Kanty Osierda OCD ogłosił również krótki artykuł na ten temat³. Pośrednio poruszył ten problem o. Otto od Aniołów OCD we wspomnianym *Wprowadzeniu* do polskiej edycji dzieł Świętego⁴. Karol Górski w swojej książce *Od religijności do mistyki* wspomina jedynie, że dzieła tego Świętego tłumaczone były na język polski już w początkach XVII wieku⁵. Natomiast o poezji św. Jana od Krzyża w przekładzie polskim napisał artykuł Jan Błoński⁶.

* W artykule zastosowano następujące skróty zbiorów rękopiśmiennych:

BKŁob. — Biblioteka Klasztoru Karmelitanek Bosych na Łobzowie w Krakowie;

BKWes. — Biblioteka Klasztoru Karmelitanek Bosych na Wesołej w Krakowie;

BOss. — Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu.

¹ Zob. O. Otto od Aniołów, *Wprowadzenie*, [w:] *Dzieła św. Jana od Krzyża*, Kraków 1975, s. 48.

² S. Ciesielska-Borkowska, *Mistycyzm hiszpański na gruncie polskim*, Kraków, s. 161—225.

³ O. Jan Kanty Osierda, *O tłumaczeniach polskich dzieł św. Jana od Krzyża*, „Głos Karmelu” 5 (1927) s. 161—164.

⁴ O. Otto od Aniołów, jw., s. 47—49.

⁵ K. Górski, *Od religijności do mistyki*, Lublin 1962, s. 104.

⁶ J. Błoński, „Wstęp na górę Karmelu” — zapomniana poezja mistyczna Polski XVII-wiecznej, „Poezja” 6 (1968) s. 28—36.

Znany obecnie 21 rękopisów z polskimi przekładami pism św. Jana od Krzyża. S. Ciesielska-Borkowska znalazła zaledwie dwa kodeksy: rkps 1274 Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie, dzisiaj we Wrocławiu⁷, oraz rkps 330 odnaleziony przez autorkę w Bibliotece Baworowskich we Lwowie, którego los jest nam dzisiaj nie znany⁸. Borkowska stwierdziła, że tekst obu tych rękopisów jest prawie identyczny, z tym że rękopis Baworowskich był prawdopodobnie późniejszym odpisem BOss 1274. Autorka nie przypisuje temu tłumaczeniu większych wartości literackich, a szczególnie negatywnie odnosi się do przekładu poezji św. Jana od Krzyża. Sceptycznie także wypowiada się na temat tłumaczy suponowanych przez o. Osierda.

Ten ostatni zaś zajął się tłumaczeniami dzieł św. Jana od Krzyża, lecz nie wyliczył znanych mu ich wersji rękopiśmiennych⁹. Natomiast o. Otto od Aniołów swą opinię o przekładach pism Świętego oparł przede wszystkim na pracy Borkowskiej, z tym że wyliczył już 11 takich rękopisów¹⁰.

Najnowsze badania zbiorów rękopiśmiennych bibliotek polskich jakkolwiek jeszcze niekompletne, pozwalają na nowo spojrzeć na tytułowe zagadnienie. I tak, dwóch wspomnianych przez S. Ciesielską-Borkowską rękopisów, znane nam są dzisiaj jeszcze inne. Oto ich lista w układzie alfabetycznym miejscowości przebadanych bibliotek klasztornych i państwowych:

1. Archiwum Prowincji Karmelitów Bosych w Czernej —
Rkps 246. Pol. z XVII w., 14×9 cm, bez oprawy. Zawiera m.in. fragment 13. rozdziału *Drogi na górę Karmelu* (s. 417).
2. Biblioteka Karmelitanek Bosych w Krakowie na Wesołej (ul. Kopernika 44)¹¹ —
Rkps 6. Pol. z XVII w., 19×15,5 cm, nlb., oprawa tekturowa oblezona brązową skórą z XVII w. Zawiera: *Wstęp na górę Karmelu przez W. O. Jana od Krzyża, pierwszego bosaka zakonu N. M. z góry Karmelu przez św. Matkę Teresę reformowanego napisany*. Na okładce spodniej notatka: „Tę książkę przepisała s. Maryanna Salomea od św. M. N. Teresy”. W zakonie spędziła 55 lat (1715—1770).

⁷ Zob. W. Kętrzyński, *Katalog rękopisów Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich*, t. 3, Lwów 1898, s. 442 n. Rękopis ten zawiera następujące dzieła św. Jana od Krzyża: *Wstęp na górę Karmelu* (13 rozdziałów), *Noc ciemna* (całość), *Listy* (10), *Zywy płomień miłości i pieśni o ścisłym duszy z Bogiem zjednoczeniu*.

⁸ Por. S. Ciesielska-Borkowska, jw., s. 166 n.

⁹ O.J.K. Osierda, jw.

¹⁰ O. Otto od Aniołów, jw.

¹¹ Przytoczone opisy rękopisów podają za: O. Benignus Wanat, *Inwentarz rękopisów Biblioteki SS. Karmelitanek Bosych w Krakowie na Wesołej*, Kraków 1960 (maszynopis do użytku wewnętrznego).

Rkps 7. Pol. z XVII w., 19×14,5 cm, nlb., oprawa tekturowa z XVII w. Pismo miejscami wyblakłe. Zawiera: *Noc ciemna duszy* [...] W. O. Jana od Krzyża. Od połowy rękopiśsu jest *Pieśń albo śpiewanie między duszą a Chrystusem Oblubieńcem*. Rękopiśs pochodzi z klasztoru SS. Karmelitanek we Lwowie.

Rkps 8. Pol. z XVII w., 20,5×16,5 cm, nlb., oprawa tekturowa obleczone płótnem z XX w. Zawiera: *Księgi mistycznego b. y mistycznego doktora Jana od Krzyża, pierwszego karm[elity] bos[ego] zakonu N.M.P. z góry Karmelu, a seraficznej Panny Teresy najwierniejszego pomocnika, z hiszpańskiego języka wprzód na łaciński przez czcigodnego o. Andrzeja od P. Jezusa, Polaka, tegoż zakonu zakonnika, a potem na Polski przez o. Syxtusa od św. Cypriana karmelitę bosego Prowincji polskiej wytłumaczone*.

Rkps 9. Pol. z XVII w., 20×15 cm, nlb., oprawa tekturowa ze skórzonym grzbietem z XVII w. Zawiera m. in.: *Listy błog. o. Jana od Krzyża* oraz *Sentencje duchowne błog. oycza Jana od Krzyża dla zakonników swoich*.

Rkps 10. Pol. z XVII w., 19×15 cm, nlb., oprawa tekturowa z XVII w. Zawiera *Wstęp na górę Karmelu W. O. Jana od Krzyża* (15 rozdziałów). Rękopiśs z klasztoru Karmelitanek św. Marcina w Krakowie.

Rkps 11. Pol. z XVII w., 19×15, nlb., oprawa tekturowa z XVII w. Zawiera: *Noc ciemna duszy wspólnie z wykładem Pieśni duchownych, które drogę doskonałego złączenia z Bogiem przez miłość scaluje* [...] W. O. Jana od Krzyża; *Substancja albo istota nauki duchownej W. O. Jana od Krzyża o nocy duchownej*. Proweniencja jak rękopiśs 10.

Rkps 12. Pol. z XVII w., 19,5×15,5 cm, nlb., oprawa broszurowana z XVII w. Zawiera *Żywy płomień miłości i Pieśni o ścisłym duszy z Bogiem zjednoczeniu i w Niego przeformowaniu — wykład B. O. Jana od Krzyża*.

Rkps 12. Pol. z XVII w., 19,5×15,5 cm, nlb., oprawa broszurowa z XVII w. Zawiera *Żywy płomień miłości i Pieśni o ścisłym dusze z Bogiem zjednoczeniu i w Niego przeformowaniu*. Wykład B. O. Jana od Krzyża.

Rkps 14. Pol. z XVII w., 20×15 cm, nlb., oprawa: deski obleczone ciemnobrązową skórą z tłoczeniami i z dwiema klamrami. Pismo jednej ręki. Zawiera *Księgi b. i duchowego doktora o. Jana od Krzyża, pierwszego karmelity bosego i o. reformacji S. M. Teresy z hiszpańskiego na łaciński a potem na polski język przełożone*. Jest to komplet dzieł św. Jana od Krzyża.

Rkps 276. Pol. z XVII w., 14,5×9 cm, oprawa: deski obleczone brązową skórą z tłoczeniami i śladami po dwóch klamrach. Jest to klocek zawierający 392 ss. starodruku i 104 kk. (nlb) rękopiśsu. Drukiem wydano tu dzieło Tomasza a Kempis *O naśladowaniu Chrystusa* i trzy traktaty św. Augustyna (*Rozmyślenia nabożne, Soliloquia, Manuale, O marności swia-*

ta) — wszystko w języku polskim. Część rękopiśmienna ma m.in.: *Nauka b. Jana od Krzyża o stanie duchownym* (k. 28—36), *Przestrogi niektóre duchownym osobom w.o. Jana od Krzyża* (k. 37—50).

Rkps 283. Pol. z XVIII, 30×19 cm, kk. nlb. 146, oprawa w czarną skórę z XVIII w. Zawiera: *Noc ciemna duszy z wykładem Pieśni duchowych, które drogę doskonałego złączenia z Bogiem [...] ukazują* (k. 1—19), *Substancja albo istota nauki duchownej s.o. naszego Jana od Krzyża* (k. 20—21), *Wstęp na górę Karmelu* (k. 22—101), *Sentencje s. o.n. Jana od Krzyża z jego ksiąg wyjęte* (k. 101—104), *Wykład o żywym płomieniu miłości* (k. 110—146). Sygn. 119/II. Starodruk *Instrukcji nowicjusów*, współoprawny ze *Wstępem na górę Karmelu* (15 rozdziałów).

3. Biblioteka Karmelitanek Bosych na Łobzowie w Krakowie (ul. Łobzowska 40) —

Rkps 0—12. Pol. z XVII w., 21×16,5 cm, oprawa tekturowa z XVII w. Zawiera: *Księgi wtóre Nocy ciemnej, w których o oczyszczeniu bardziej wewnętrznym, które jest wtórą nocą ducha autor mówi* (25 rozdziałów). Rękopis pochodzi z klasztoru Karmelitanek w Wilnie.

Rkps 33. Pol. z XVII w., 20×15,5 cm, kk. 255, oprawa skórzana. Zawiera *Wstęp na górę Karmelu od w. o. Jana od Krzyża, pierwszego bosaśa zakonu Najświętszej Panny Maryey z góry Karmelu przez ś. Matkę Teresę reformowanego napisany*. Proweniencja jak rkps 0—12.

4. Biblioteka Jagiellońska w Krakowie¹² —

Rkps 7486 I. Pol. z XVII w., 19,5×15,5 cm, kk. 116, oprawa tekturowa z XVIII w. Zawiera zbiór rozmyślań i kazań z XVII w. Pierwszą pozycją jest *Żywy płomień miłości pierwszej pieśni o ściślejszym duszy z Bogiem zjednoczeniu i w Niego przeobrażeniu. Wykład b.o. Jana od Krzyża, pierwszego karmelity bosego* (k. 1—72). Przekład nieustalonego autorstwa.

5. Biblioteka Seminarium Duchownego w Lublinie¹³ —

Rkps 456. Pol. z poł. XVII w., 14×9 cm, kk. 184, oprawa pergaminowa. Zawiera notatnik ascetyczny, Obyczaje nowicjackie i inne teksty. Wśród nich na czwartym miejscu: *Sentencje duchowne z pism serafickiej panny Teresy i wielebnego ojca Jana a Cruce wybrane i na każdy dzień przez cały rok i na święta rozdzielone* (k. 82—178). Układ chronologiczny od połowy lipca.

6. Biblioteka Kapitulna w Sandomierzu —

Rkps 41. (szafa 1). Pol. z r. 1678, 19×15 cm, ss. 726, oprawa skórzana. Zawiera m. in. *Żywy płomień miłości [...] b. ojca Jana od Krzyża*. Za-

¹² Zob. *Inwentarz rękopisów Biblioteki Jagiellońskiej. Nr 7001—8000. Cz. 1: Nr 7001—7500*, opr. A. Jałbrzykowska, Kraków 1966, s. 177.

¹³ Zob. H. D. Wojtyńska, *Katalog rękopisów Biblioteki Seminarium Duchownego w Lublinie*, „Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne” 30 (1975) s. 157 n.

chował się tylko początek tego tekstu (s. 671—674, następnych kart brak do s. 725).

7. Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu¹⁴ —

Rkps 1777. Pol. z XVII w., ss. 313, oprawa w półskórek. Zawiera m.in. *Przestrogi duchowne podane przez Jana od Krzyża.*

Porównanie przekładów w wymienionych rękopisach pozwala stwierdzić istnienie dwóch odrębnych tłumaczeń. Jeśli chodzi o styl tych przekładów, najlepiej widać ich różnicę w przekładzie poezji oraz tzw. reguł wyrzeczenia. Oto fragment z rękopisu BKWes. 6:

Skoro noc ciemna padła na niskości,
Wzbudził mię zapał tęskliwej miłości.
O szczęśliwa to chwila się zjawiała,
Która mię z domu mego wyprawiała.
Bieżałam za nią, a nikt spostrzec tego
Niemógł, bo dom mój zażywał już swego
Wczasu miłego.

W ciemnościach ślepych jednak bez postrachu,
Po skrytych stopniach wyszłam z mego gmachu.
Bowiem odzieniem swoje odmieniła.
O fortuna to godzina sprawiła.
W śmach nieprzeiżranych szłam zatajona,
Gdy już w mym domu była z spokojona
Horda zwaśniona.

Ten sam tekst w innym tłumaczeniu z rękopisu BKWes. 8:

Nocy niektórej w okropnej ciemności
Ogniem pałając tęskliwej miłości
(O dolo dobra, zbyt błogosławiona)
Wyszłam nie będąc najmniej postrzeżona.
Szłam po omacku, nikt nie widział tego,
Bo dom mój wszystkim już zażywał swego
wczasu miłego.

W ciemnościach ślepych jednak bez postrachu,
Po skrytych szczeblach do górnego gmachu
(O dolo dobra, zbyt błogosławiona)

¹⁴ Zob. *Inwentarz rękopisów Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu*, pod red. J. Turskiej, t. 1, Wrocław 1948, s. 40 n.

Wstępując, w inszą postać ustrojona,
 Szłam potajemnie przez szczerze ciemności
 Gdy sen dom wszystkim miłej spokojności
 trzymał w cichości.

Nie ulega wątpliwości, że autor drugiego przekładu korzystał z wersji łacińskiej. Sam bowiem stwierdził, że dokonał przekładu z tego języka¹⁵ i dla pewności zestawiał tłumaczony przez siebie tekst hymnów w języku polskim oraz tekst hiszpański. Wzoruje się przy tym na przekładzie łacińskim o. Andrzeja Brzechwy, który zdając sobie sprawę z trudności przekładu poezji mistycznej, umieszcza także tekst hiszpański.

Natomiast niczego pewnego nie można powiedzieć o pierwszym tłumaczeniu poezji. Uderza w nim, jak to już zauważył J. Błoński, olbrzymia swoboda w tłumaczeniu i posługiwaniu się polskimi zwrotami oraz porównaniami, przy równoczesnym, choć nieraz opisowym, ale wiernym zachowaniu treści oryginału¹⁶. Wszystko wskazuje na to, że jest to tłumaczenie z języka hiszpańskiego.

Dla podkreślenia różności tłumaczeń warto porównać dwa przekłady „reguł wyrzeczenia” według rękopisu BKWes. 10, a następnie 14:

1. Abyś wszystkiego kosztować mogła, w żadnej rzeczy smutku nie pragniey.
2. Abyś wszystko wiedzieć mogła, w żadnej rzeczy nic wiedzieć nie chciey.
3. Abyś wszystko oraz osiągnęła, żadnej rzeczy trzymać nie pragniey.
4. Abyś mogła się stać wszystko, w żadnej rzeczy nie pragni czym bydz.
5. Abyś mogła przisać do tego, czego jeszcze nie kosztujesz, masz iść przez to, do czego nie kosztujesz.
6. Abyś mogła przisać do tego, czego nie wiesz, masz postępować przez niewiadomość.
7. Abyś to osiągnęła, czego jeszcze nie masz, przez nietrzymanie niczego postępować masz.
8. Abyś do tego przysła, czym nie jesteś, przez iebycie twoje ciągnąć masz.

*

1. Abyś zasmakował tego, co jest wszystko,
 W żadnej rzeczy smaku mieć nie chciey.
2. Abyś umiał wszystko,
 W żadnej rzeczy nic umieć nie chciey.

¹⁵ Por. wyżej opis rkp. BKWes. 8.

¹⁶ Por. wyżej przypis 6.

3. Abyś miał wszystko,
W żadney rzeczy nic mieć nie chciaey.
4. Abyś był wszystko,
W żadney rzeczy nic bydz nie chciaey.
5. Abyś tego dostąpił, czego nie poymujesz smakiem,
Masz tego szukać nie poymując smakiem.
6. Abyś tego dostąpił, czego nie wiesz,
Masz tego szukać przez to, czego nie umiesz.
7. Abyś tego dostąpił, czego nie masz,
Masz tego szukać przez to, czego nie masz.
8. Abyś tego dostąpił czemeś nie jest,
Masz tego szukać przez to, czemeś nie jest.

Obydwa tłumaczenia oddają sens reguł podanych przez św. Jana od Krzyża. Niemniej drugie tłumaczenie jest bardziej poetyckie. Podobne różnice zauważyć można w całości przekładu. Na istnienie dwóch odrębnych tłumaczeń wskazuje nadto porównanie zawartości tekstów w rękopisach BKWes. 6, 7, 8:

BKWes. 6:

15 rozdziałów I księgi *Wstępu na górę Karmelu*
14 rozdziałów I księgi *Nocy ciemnej*
32 rozdziały II księgi *Wstępu na górę Karmelu*

BKWes. 7:

15 rozdziałów I księgi *Nocy ciemnej*
Pieśń albo śpiewanie między duszą a Chrystusem Oblubieńcem

BKWes. 8:

Aprobaty (opinie cenzorów do wydania łacińskiego).
Krótkie zebranie życia św. Jana od Krzyża
Wstęp na górę Karmelu (tylko jedna karta)
Pieśni duszy z Chrystusem Oblubieńcem (kart 11)
Księga III *Wstępu na górę Karmelu*
Księga I *Nocy ciemnej* (tylko dwie karty)
Księga II *Nocy ciemnej*.

Z tego porównania zawartości treści wynika, że BKWes 8 jest uzupełnieniem pozostałych dwóch rękopisów. Nie ma w nim jeszcze II księgi *Nocy ciemnej*. Tłumaczenie jednak jest nowe, na co wskazuje sposób przetłumaczenia poezji oraz „reguł wyrzeczenia”, jak to zaznaczono powyżej. Nasuwa się pytanie, czym został podyktowany taki układ treści w rękopisie BKWes. 8. Zasadniczo istnieją dwie możliwości. Pierwsza, wielce prawdopodobna, wskazywałaby na to, że tłumacz po przekładzie poezji oraz *Wstępu* przyjął już przełożone rozdziały i do nich dodał własne tłumaczenie dalszych. Druga możliwość byłaby taka, że przepi-

sujący posiadał już rozdziały uprzednio przetłumaczone (BKWes. 6 i 7) i z nowego tłumaczenia przepisał resztę wraz z nowym przekładem poezji. To są jednak tylko przypuszczenia. Trudno również odpowiedzieć na pytanie czy 25 rozdziałów z II księgi *Nocy ciemnej* w rękopisie BKŁob. 0—20 stanowi część niedokończoną całości, czy też reszta po prostu zginęła. Istnieją nadto rękopisy zawierające część *Pieśni duchownej* (BKWes. 7) lub też jej całość (BKWes. 12). Ten ostatni mieści w sobie także *Żywy płomień miłości*. Inne rękopisy zawierają listy (BKWes. 9 i BOss. 1274), przestrogi (BKWes. 276). Całość pism św. Jana od Krzyża zebrana jest dopiero w rękopisie BKWes. 14. Forma graficzna tego rękopisu sugerowałaby, że został on przygotowany do druku. Tekst tłumaczenia pokrywa się z przekładem z rękopisu BKWes. 8 i pochodnymi od niego rękopisami.

Warto na koniec podać parę uwag odnośnie do autorów wspomnianych przekładów. Tłumacz późniejszego przekładu jest znany. Potwierdza to strona tytułowa rękopisu BKWes. 8: [...] na polski przez o. Syxtusa od św. Cypriana karmelitę bosego Prowincji polskiej wytłumaczone”. Przekładu więc dokonał o. Sykstus od św. Cypriana, czyli Józef Wojciech Sobolewski. Żył w latach 1679—1742¹⁷. Stąd należy przypuszczać, że dokonał on przekładu pism św. Jana od Krzyża nie wcześniej jak z początkiem XVIII stulecia. Przynagleniem do podjęcia tłumaczenia mogła być zbliżająca się kanonizacja Jana od Krzyża (1726), albo też wzrost jego kultu po tym akcie wyniesienia na ołtarze.

O wiele trudniej jest cokolwiek powiedzieć o autorze pierwszego przekładu. Według o. Jana Kantego Osierda tłumaczem tym mógł być o. Kolumban od Wniebowzięcia NMP — Franciszek Perin (um. 1674)¹⁸. O. Osierda podaje, że na jednym z rękopisów widział podpis o. Kolumbana. Nie udało się odnaleźć tego rękopisu. Jeśli jednak taki podpis na rękopisie istniał, to wcale z tego nie wynika, że był to podpis tłumacza. O. Kolumban mógł równie dobrze dany rękopis tylko przepisać, albo być jedynie jego właścicielem. Brak danych biograficznych o o. Kolumbanie — Franciszku Perin uniemożliwia rozstrzygnięcie tego problemu.

Odnośnie do tego tłumaczenia trzeba jeszcze wziąć pod uwagę fakt, że zna je — przynajmniej tłumaczenie *Nocy ciemnej* (rozdział 3 i 13) — o. Stefan Kucharski OCD (1595—1653)¹⁹. Powołuje się bowiem na to dzieło w swoim traktacie *O gruncie pokory zwanej nic*. Traktat ten jest

¹⁷ O. B.J. Wanat (*Zakon karmelitów bosych w Polsce*, Kraków 1975, s. 514) wspomina o o. Syktusie przy omawianiu fundacji klasztoru w Zagórze w r. 1714.

¹⁸ O. Kolumban był synem Francuza Wawrzyńca Perin i Lukrecji Drzewieckiej. Z racji swego pochodzenia znał na pewno język francuski, toteż mógł korzystać z przekładu francuskiego dzieł św. Jana od Krzyża (ukazało się w r. 1621).

¹⁹ Szczegółowiej piszę o tym w pracy: *Recepcja doktryny św. Jana od Krzyża w działalności o. Stefana Kucharskiego OCD (1595—1653)* — maszynopis.

pracą wykończoną tak pod względem rzeczowym, jak i stylistycznym. Musiał więc zostać napisany przed obłożną chorobą (paraliż) o. Stefana, a więc przed rokiem 1634. A zatem przekład *Nocy ciemnej* i *Wstęp na górę Karmelu* istniał już w tym czasie. W związku z tym warto przypomnieć, że w r. 1618 po raz pierwszy wydano dzieła św. Jana od Krzyża w języku hiszpańskim. Mogły więc dotrzeć w niedługim czasie do Polski. Ponieważ oczekiwano wtedy rychłej beatyfikacji hiszpańskiego mistyka, istnieje ewentualność, że ktoś zabrał się do tłumaczenia jego pism na język polski.

Aktualny stan badań nad rękopisami tłumaczeń dzieł św. Jana od Krzyża na język polski pozwala ustalić kilka istotnych faktów. Stwierdziliśmy już, że istnieje obecnie 21 rękopisów omawianych przekładów, co daje pokaźny materiał porównawczy. Na jego podstawie wyodrębniono dwa niezależne od siebie przekłady dzieł św. Jana od Krzyża, ustalono autora przekładu późniejszego, którym był o. Sykstus od św. Cypriana, poddano krytyce wiadomość podaną przez o. Osierda o tłumaczeniu przekładu wcześniejszego oraz określono w przybliżeniu czas powstania obu przekładów. Nie jest wykluczone, że tłumaczy w pierwszym okresie było więcej. Rękopisy poszczególnych pism, a nawet poszczególnych ksiąg jednego traktatu pozwalają na takie przypuszczenie. Dalsze badania w tym przedmiocie powinny przynieść rozwiązanie wielu kwestii związanych z recepcją dzieł św. Jana od Krzyża w Polsce.

LES MANUSCRITS LES PLUS ANCIENS DES TRADUCTIONS DES OEUVRES DE S. JEAN DE LA CROIX EN POLONAIS

Résumé

La première édition complète des oeuvres de saint Jean de la Croix parut en 1939—1943 traduite par le père Bernard Myrak OCD. Mais, on avait déjà essayé de les traduire dans la moitié du XVIIe siècle. Les nouveaux manuscrits retrouvés disent l'intérêt porté à saint Jean de la Croix en Pologne au XVIIe siècle.

À présent, il y a 21 manuscrits. Ils diffèrent entre eux par leur contenu. Quelques uns ont seulement 15 chapitres de *La Voie sur le Mont Carmel* ou bien de *La Nuit obscure*. Un manuscrit seulement, celui de BKWes. 14 englobe toutes les oeuvres du Saint. La comparaison des manuscrits montre qu'elles ont eu deux traducteurs. Il est très difficile d'établir le nom du premier. Selon le père Jean Kanty Osierda, l'auteur de la première traduction serait le père Columban de l'Assomption. Le deuxième est connu: c'est le père Sixte de saint Cyprien Sobolewski (1679—1742).